

לפרשת תולדות – תשע"ב

כוחה של ברכה

יוסף שטח

פרשת תולדות עמוסת נושאים ובעיות . אנו רואים קווים דומים בחיי האבות. אברהם אומר לפרעה כי שרה היא אחותו, יצחק אומר לאבימלך כי רבקה היא אחותו. שרה עקרה עד גיל 90 , רבקה עקרה משך עשרים שנה ורחל עקרה אף היא. כולן ילדו בן. יש רעב בארץ , בימי אברהם , בימי יצחק ובימי יעקב. ישנן בעיות בחפירת בארות על יד אברהם ועל ידי יצחק ועוד. מאידך, ישנה הבטחה גדולה מהקב"ה לאברהם ליצחק וליעקב, לגבי הארץ ("לך נתתיה " ולזרעך אתננה") ועוד.

אחד הנושאים המרכזיים בפרשה הוא נושא הברכה. המלה ברכה והפועל ברך מוזכרים כ"ח פעמים בפרשה (רבע פעמים כפולות של שבע שהוא מספר בעל משמעות ביהדות): ברכה שבע פעמים : והבאתי עלי קללה ולא ברכה (כז/יב), בא אחיך במרמה ויקח ברכתך (כז/לה), עתה לקח ברכתי (כז/לו), ויאמר הלא אצלת לי ברכה (כז/לו), הברכה האחת היא לך (כז/לח), וישטם עשו את יעקב על הברכה (כז/מא), ויתן לך את ברכת אברהם (כח /ד).. הפועל ברך מופיע כ"א פעמים (שלש פעמים שבע) בפרק כז : תברכך , ואלה ואברכה , יברכך, תברכני, ויברכהו, תברכך, ויברכהו, ברכו, ומברכך , ברוך, לברך, תברכני, ואברכהו, ברוך, ברכני, ברכני, ברכו, ובפרק כח: ויברך, יברך, ברך, בברכו, משמעויות הברכה בפרשתנו היא בהקשר של תפילה, נבואה וגם של עצה . מאפיין נוסף שהם נאמרו גם לדורות הבאים.

יש פרשנים שטוענים כי הברכה הראשונה של יצחק ליעקב שהייתה מיועדת לעשיו ושהושגה בהערמה "ויתן לך אלוהים מטל השמים ומשני הארץ...יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים" – לא התקיימה ואילו הברכה השנייה כן התקיימה: "ואל שדי יברך אותך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים . ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשת אתך לרשתך...את ארץ מגורך" . הזוהר בפרשת תולדות דף קמו א/ מצוין :

" בוא וראה כמה ברכות נתברך יעקב: אחת של אביו שהשיג על ידי המרמה והרוויח את כל הברכות, ואחת של השכינה שברך אותו הקב"ה כשחזר מבית לבן (וירא אלהים אל יעקב ..ויברך אותו) ואחת שברך אותו המלאך הממונה על עשיו ועוד ברכה אחרת שברך אותו אביו כשהלך לפדן ארם (ואל שדי יברך אותך). באותו הזמן , שראה יעקב עצמו בכל אלו הברכות , אמר מהי הברכה ומדוע נאבקו עליה עשו רבקה ויעקב , ומדוע חשבה הייתה לבני יעקב. היא זו האחרונה שבירכו אביו ואף על פי שהיא חזקה..."

מהי הברכה ומדוע נאבקו עליה עשו רבקה ויעקב , ומדוע חשבה הייתה לבני יעקב. ראוי להדגיש כי על אף ההבטחות שניתנו לאבות , לא נגעו המכשולים בדרך כמלוא הנימה באמונתם העמוקה . כל כך חזקה ומוחלטת האמונה של האבות בקב"ה. אומרת על כך הגמרא בסנהדרין קיא/א :

" אמר הקב"ה (למשה) , חבל על דאבדין , כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב באל שדי ולא הרהרו על מדותי ולא אמרו לי מה שמך. אמרתי לאברהם קום התהלך בארץ לארכה ולרוחבה כי לך אתננה , ביקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה בד' מאות שקל כסף ולא הרהר על מדותי. אמרתי ליצחק גור בארץ הזרת ואהיה עמך ואברכך, בקשו עבדיו מים לשתות מים ולא מצאו עד שעשו מריבה שנאמר ויריעו רועי גרר עם רועי יצחק לאמור לנו המים ולא הרהר אחר מדותי. אמרתי ליעקב הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ביקש מקום לנטוע אוהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטא ולא הרהר אחר מדותי".

מה יש בברכה שגם היום רבים חפצים בה. ברור שהברכה באה מהקב"ה : בצווי ברכת כהנים לכוהנים נאמר שהשם הוא המברך - "ואני אברכם". המברך הוא הכלי להעברת השפע והברכה, ככל שהוא צדיק במעלותיו ובמידותיו כך ברכתו, תפילתו, מועילה, וככל שהמתברך מאמין באמונה ובביטחון בקב"ה, כך הברכה מועילה יותר. עצם הברכה (שאינה בתמורה לכסף..) מבטאת שלום ואהבה מצד המברך וביטחונו בקב"ה ומצד המתברך את העמקת האמונה ההכנעה וההודיה לקב"ה מעין תפילה.

מבחינה פסיכולוגית, עצם קבלת הברכה מרוממת ומחזקת את הרוח ומעמיקה את האמונה. אפשר לשמוע זאת למשל מאנשים שקיבלו ברכה מהרבי מלובביץ' זצ"ל. ברור שאין פירוש הדבר שאדם ינהג ללא חשבון ויכפר על עבירות בברכה. עובדה היא שעתים הברכה מועילה ועתים שלא, ואינה מתקיימת. זכורני מבית אבי עליו השלום שהיה אומר לפני הקידוש בערב ראש השנה, שבע פעמים את הפסוק: ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'. איני יודע מה מקור המנהג (אבי היה יליד סוריה), כי הוא לא הופיע בסיפורים. ככלל נוכחותה של הברכה בחיי היומיום היתה חזקה. חוזקה ומשמעותה של הברכה הייתה ניכרת. האב היה מברך את הילדים בערב שבת אחרי הקידוש והיו נוהגים לנשק את ידו כאות של כבוד, תודה והכנעה. בברכת כוהנים האב כיסה בידיו את ראש הילד בטלית ובסופה היה מנשק הילד את ידו. בימי הולדת ובכל ביקור אצל אבא עם הנכדים היה מברך באותה צורה כשהנוסח, כמעט תמיד, הוא של ברכת כוהנים. (לא הבנתי מדוע חילונים לעגו לעתים למנהג של נשיקת היד ומאיך ראו בנשיקת יד של קצין פולני כמעשה תרבותי). מנהג נוסף שראיתי כנפוץ בכל החוגים כיום הוא קבלת ברכה מהסנדק מיד אחר ברית המילה. לסיום, מעניין לציין את האמרה במסכת מגילה (דף טו /א): "אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, שהרי גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן ואלו הן: דוד ודניאל. דוד דברכה ארונה (מלך היבוס, שמואל ב' כד, אמר ה' אלהיך ירצך), דניאל דברכה דריווש דכתיב אלהך די אנת פלח לה (דניאל ו'). ומענין פירוש הנציב שהמדובר בגוי כי ישראל שמברך לא נקרא ברכת הדיוט, ויכולים ללמוד מברכת הנשים שברכו את נעמי ורות.